

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

_____ 2018 р.

ГЕОГРАФІЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки _____ магістра _____

галузі знань _____ 01 Освіта _____

спеціальність _____ 014 Середня освіта _____

освітня програма _____ Географія. Економіка _____

Програма навчальної дисципліни “Географія людського потенціалу” для студентів за напрямом підготовки магістр, галузі знань 01 Освіта, спеціальності 014 Середня освіта, освітньої програми Географія. Економіка.

Розробник: к. геогр. н., доц. кафедри економічної та соціальної географії Погребський Т. Г.

Рецензент: к. геогр. н., доц. кафедри фізичної географії Мельничук М. М.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії

протокол № _____ від _____ 2018 р.

Завідувач кафедри: _____ (Барський Ю. М.) _____

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № _____ від _____ 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (Поручинський В. І.) _____

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 01 Освіта Спеціальність: 014 Середня освіта Освітня програма: Географія. Економіка. Освітній ступінь: магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 1
		Семестр 1
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 26 год.
		Практичні (семінарські) 28 год.
		Самостійна робота 48 год.
	Індивідуальна робота 48 год.	
	Форма контролю: <u>залік</u>	

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань: 01 Освіта Спеціальність: 014 Середня освіта Освітня програма: Географія. Економіка. Освітній ступінь: магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 1
		Семестр 2
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 12 год.
		Практичні (семінарські) 10 год.
		Самостійна робота 64 год.
	Індивідуальна робота 64 год.	
	Форма контролю: <u>залік</u>	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Навчальний курс «Географія людського потенціалу» розроблений для формування у студентів теоретичних і практичних знань з питань регулювання процесів розвитку та використання людського потенціалу. Основними завданнями вивчення дисципліни „Географія людського потенціалу” є формування у студентів знань з теорії управління людським потенціалом, набуття практичних навичок застосування ефективних методів управління трудовим потенціалом, формування та розвиток професійних

здібностей у майбутніх фахівців самостійно здійснювати аналіз людського потенціалу та стан його використання, а також розробляти шляхи вирішення наявних проблем.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

знати: теоретичні і методичні засади географії людського потенціалу; основні категорії та поняття; особливості сучасної демографічної ситуації в Україні; сутність та основні напрями демографічної політики, та інструменти її реалізації; зміст системи управління трудовим потенціалом та її елементи; зміст формування та розвитку людського потенціалу;

вміти: компетентно використовувати основні поняття при аналізі ринку праці; аналізувати демографічну ситуацію в Україні; оцінювати вплив демографічних процесів на формування та розвиток людського потенціалу; характеризувати роль різних соціально-демографічних груп населення в потенціалі суспільства; розробляти пропозиції щодо поліпшення управління трудовим потенціалом з урахуванням міжнародного досвіду; розраховувати та аналізувати показники ефективності використання людського потенціалу.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 3

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Інд. роб.
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи географії людського потенціалу					
Тема 1. “Географія людського потенціалу” як навчальна дисципліна	14	2	2	5	5
Тема 2. Проблеми розвитку людського потенціалу в соціально-економічних концепціях	14	2	2	5	5
Тема 3. Концепція людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН	14	2	2	5	5
Тема 4. Методологія розрахунку Індексу людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН	16	4	4	4	4
Тема 5. Індекс людського розвитку регіонів України	16	4	4	4	4

Змістовий модуль 2. Соціально-економічні передумови розвитку людського потенціалу					
Тема 6. Здоров'я та тривалість життя населення, як індикатор людського потенціалу	14	2	2	5	5
Тема 7. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	12	2	2	4	4
Тема 8. Трудовий потенціал суспільства	12	2	2	4	4
Тема 9. Добробут і якість життя населення	12	2	2	4	4
Тема 10. Гендерний розвиток у контексті концепції людського розвитку	12	2	2	4	4
Тема 11. Концепції сталого людського розвитку	14	2	4	4	4
Всього годин	150	26	28	48	48

Таблиця 4

Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання					
Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Інд. роб.
Тема 1. "Географія людського потенціалу" як навчальна дисципліна	27	2	1	12	12
Тема 2. Проблеми розвитку людського потенціалу в соціально-економічних концепціях	27	2	1	12	12
Тема 3. Концепція людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН	24	2	2	10	10
Тема 4. Методологія розрахунку Індексу людського розвитку, запропонована Програмою розвитку ООН	24	2	2	10	10
Тема 5. Індекс людського розвитку регіонів України	24	2	2	10	10
Тема 6. Концепції сталого людського розвитку	24	2	2	10	10
Всього годин	150	12	10	64	64

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Самостійна робота виконується студентами згідно з розподілом годин за темами і включає в себе різні види самостійної роботи: вивчення конспекту лекцій та літературних джерел, підготовка до практичних занять, тестів та контрольних робіт, самостійне вивчення окремих питань курсу, підготовка доповідей.

Таблиця 5

№1	Теми самостійних робіт
1	Становлення географії людського потенціалу
2	Ефективність інвестування в людський капітал
3	Соціально-економічні детермінанти, що впливають на погіршення стану здоров'я населення
4	Охорона та зміцнення здоров'я населення як важлива складова соціальної політики, системи національної безпеки та одна з найважливіших функцій держави

5	Проблеми сучасного способу життя, що впливають на погіршення стану здоров'я населення
6	Тривалість життя в Україні та інших країнах світу
7	Система освіти України в контексті людського розвитку
8	Багатовекторний вплив освіти на стан здоров'я населення
9	Принципи державної політики, економічної і суспільної стратегії у сфері зайнятості

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення не передбачає виконання ІНДЗ. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
2. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Таблиця 6

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (макс = 40 балів)											Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1											Модуль 2		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						МКР1	МКР2	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11			100
4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	30	30	
20					20						60		

Усні відповіді оцінюються за такими критеріями:

1 бал – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

2 бали – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

3 бали – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

4 бали – відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та

кількох підручників; аргументоване посилання на додаткові наукові джерела, спеціальну літературу, власні наукові доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні:

1. Грішнова О. А. Людський розвиток: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2006.
2. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. — 254 с.
3. Загальна декларація прав людини / Попередження і викорінення насильства щодо жінок. Міжнародне законодавство. — К., 1999.
4. Матеріали спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН “Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками. Розвиток і мир у XXI столітті”. — ООН, Нью-Йорк, 2000.
5. Україна: звіт з людського розвитку 2003. Сила децентралізації. ПРООН. — Київ, 2003. — 136 с.
6. Україна: Національні звіти з людського розвитку за 1995; 1996; 1997; 1999; 2001. ПРООН. — Київ, 1995; 1996; 1997; 1999; 2002.
7. Україна. Цілі розвитку тисячоліття. — К.: Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, 2003. — 24 с.

Додаткові:

8. Авельцева Т. П., Басюк Т. П., Безпалько О. В., Журавель Т. В., Зимівець Н. В. Основи громадського здоров'я: теорія і практика: навч.-метод. посіб. // Український фонд “Благополуччя дітей”; Центр з проблем соціальної педагогіки та соціальної роботи АПН України; Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка / О. В. Безпалько (ред.). — Ужгород: Патент, 2008. — 322 с.
9. Гендерний аналіз українського суспільства / Т. Мельник (наук. ред.) // Програма розвитку ООН. Представництво в Україні. — К.: ПРООН, 1999. — 293 с.

10. Грішнова О. А. Соціально-трудові відносини (з урахуванням гендерного аспекту). Проведення практичних тренінгів: Навч.- метод. посіб. для слухачів системи перепідготовки фахівців для малого та середнього бізнесу. — К.: Українська Асоціація Мар- кетингу, 2003. — 64 с.

11. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки і сучасний стан / Е. М. Лібанова, Н. С. Власенко, О. С. Власюк та ін. — К.: 2002 — 110 с.

12. Мельник Т. Гендерна експертиза українського законодавства. Сутність, необхідність та методологічні основи. — К.: Логос, 2001. — 46 с.

13. Мельник Т. Гендерна політика в Україні. — К.: Логос, 2001. — 91 с.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет, об'єкт, мета, завдання та значення дисципліни.
2. Актуальність вивчення проблем розвитку людського потенціалу.
3. Основні категорії і поняття курсу.
4. Людський потенціал як галузь суспільно-географічних досліджень.
5. Взаємозв'язок соціально-економічного розвитку та людського потенціалу, як одна з ключових проблем соціально-економічних досліджень.
6. Праці стародавніх мислителів про людину як найважливішу мету розвитку.
7. Проблеми взаємозв'язку соціально-економічного розвитку та людського потенціалу в епоху становлення капіталістичного виробництва.
8. Концепції розвитку людського потенціалу другої половини ХХ ст.
9. Суть концепції людського розвитку.
10. Поширення ідей людського розвитку в світі.
11. Людський розвиток як процес розширення людського вибору та підвищення рівня життя населення.
12. Способи оптимізації зв'язку між соціально-економічним розвитком та людським потенціалом.
13. Основні показники людського розвитку.

14. Особливості розрахунку Індексу людського розвитку та його складових.
15. Аналіз динаміки Індексу людського розвитку та його складових в Україні.
16. Національна методика розрахунку Індексу людського розвитку.
17. Система показників, що характеризують людський розвиток регіонів України.
18. Динаміка показників рівня людського розвитку регіонів України.
19. Сутність поняття “здоров’я населення”.
20. Захворюваність населення та її причини.
21. Роль системи охорони здоров’я у формуванні здоров’я населення.
22. Стан здоров’я та рівень смертності населення України.
23. Освіта як чинник формування людського потенціалу.
24. Взаємозалежність рівня освіти і стану здоров’я населення.
25. Інтелектуальний потенціал суспільства.
26. Система освіти України, як фактор національного розвитку.
27. Рівень культури як результат і чинник людського розвитку.
28. Сутність поняття “трудова потенція”.
29. Співвідношення понять “трудова ресурси”, “трудова потенція”, “економічно активне населення”, “людський фактор”, “людський капітал”.
30. Основні чинники, що впливають на формування та розвиток трудового потенціалу: соціально-економічні, науково-технічні, психологічні.
31. Поняття добробуту в концепції людського розвитку.
32. Рівень життя та основні показники його виміру.
33. Соціальні стандарти.
34. Економічна нерівність і можливості людського розвитку.
35. Бідність як головна перешкода людському розвитку.
36. Рівень життя населення України.
37. Еволюція гендерних ролей і можливості людського розвитку.
38. Відмінності у здоров’ї та тривалості життя чоловіків і жінок.
39. Гендерна справедливість щодо одержання освіти.

40. Соціальні причини відмінностей у рівнях доходів залежно від статі.
41. Вимірювання людського розвитку з урахуванням гендерних відмінностей.
42. Необхідність інтегрування гуманітарних параметрів у нову комплексну стратегію розвитку.
43. Концепція сталого розвитку економіки як домінантна ідеологія розвитку людської цивілізації у ХХІ ст.
44. Передумови переходу України до моделі сталого розвитку.
45. Причини ключового значення проблем зайнятості з погляду концепції людського розвитку.
46. Активна політика зайнятості – пріоритет як економічної, так і соціальної політики держави.
47. Показники економічної нерівності.
48. Абсолютна і відносна бідність.
49. Вимірювання бідності населення.
50. Державна політика подолання бідності.
51. Статеві-вікові піраміди населення України.
52. Репродуктивне здоров'я населення і динаміка народжуваності в Україні.
53. Соціальні причини низької народжуваності, хвороб та смертності.
54. Гендерні стереотипи у виборі професії і роду діяльності.
55. Проблеми зменшення і належної оцінки загального трудового навантаження громадян.
56. Концепція “сталого розвитку” (Ріо-де-Жанейро, 3–14 червня 1992 р.).
57. Урахування можливостей природних комплексів витримувати антропогенні навантаження і забезпечувати нормальне функціонування біосфери і локальних екосистем.
58. Екологічні проблеми України.
59. Передумови переходу України до моделі сталого розвитку.